LUUMÄKI
Kylähyvänen.

Luumäen ilmastosuunnitelma 2025-2029

ETELÄ-KARJALAN LIITTO

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Sisällysluettelo

Aluksi	Keskeiset käsitteet	3
	Alkusanat	4
Ilmastotyön nykytila, päästökehitys ja tavoite	Ilmastotyön verkostot	6
	Kunnan päästökehitys	7
	Arvio tulevasta päästökehityksestä	9
	Päästökehityksen vertailua	10
	Luumäen kunnan päästövähennystavoite	13
Toimenpiteet ja seuranta	Ilmastojohtaminen	15
	Energia ja kulutus	18
	Kestävä liikkuminen	22
	Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous	26
	Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus	28
	Vesistöt ja pohjavedet	31
	Kestävä matkailu	33
	Kierrätys ja kiertotalous	35
	Viestintä ja osallistaminen	37
	Sopeutuminen ja varautuminen	40
	Suunnitelman toteutumisen seuranta	42

Keskeiset käsitteet

Kasvihuonekaasu	Ilmakehän kaasu (esim. vesihöyry, hiilidioksidi, metaani ja typpioksiduuli), joka päästää auringonsäteilyn lävitseen, mutta pidättää maan pinnalta saapuvaa lämpösäteilyä.
Ilmastonmuutos	Maapallon ilmaston tiedetään muuttuvan luonnollisista syistä. Nyt käynnissä oleva muutos on kuitenkin luonnolliseen ilmastomuuttumiseen verrattuna nopeaa, eikä se anna luonnolle tarpeeksi aikaa sopeutua muutokseen. Ihmistoiminnan seurauksena ilmakehään vapautuu liikaa kasvihuonekaasuja, jotka voimistavat kasvihuoneilmiötä ja aiheuttavat maapallon ilmaston lämpenemisen.
Ilmastotavoite	Ilmastotavoitteista puhutaan, kun toimija kuten yritys, yhdistys, kaupunki, valtio, alue jne. asettaa ilmastotyölleen tavoitteen esimerkiksi olla hiilineutraali. Yleisesti käytetty tavoite liittyy CO2 -päästöjen pienentämiseen ja ilmastomuutoksen hillintään. Päästöjen vähenemistä verrataan usein perusvuoden päästötasoon. Suomessa yleisiä perusvuosia ovat 1990 ja 2007.
CO2e	Hiilidioksidiekvivalentti (myös CO2-ekv) on kasvihuonekaasujen yhteydessä käytetty suure ja sen mittayksikkönä käytetään usein massa mittayksikköjä kuten kilo (kg) tai tonni (t).Hiilidioksidiekvivalentissa hiilidioksidin lisäksi on otettu huomioon myös muiden kasvihuonepäästöjen ilmastoa lämmittävä vaikutus.
ALas-laskentamalli	Suomen ympäristökeskuksen ALas päästölaskentajärjestelmä on yhdenmukainen kaikkien kuntien kesken ja sen avulla voidaan vertailla eri kuntien päästöjä myös asukaskohtaisesti. Laskenta kattaa kaikki Suomen kunnat ja 80 päästösektoria. Lisätietoa laskentamallista Suomen ympäristökeskuksen sivulla.
Hiilineutraalius	Hiilineutraalius tarkoittaa, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa ilmakehästä hiilinieluihin. Ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi on ensisijaisen tärkeää vähentää päästöjä.
Perusskenaario	Oletettujen olemassa olevien politiikkatoimien sekä muiden tiedossa olevien kansallisella tasolla päätettyjen toimien vaikutus alueen päästökehitykseen tulevina vuosina
Päästökuilu	Ero nykyisillä toimenpiteillä saavutettavan päästömäärän sekä ilmastotavoitteen välillä.
Päästöhyvitys	Päästöhyvitykset ovat toimia, joilla voidaan sitoa tai vähentää ilmastopäästöjä. SYKE:n skenaariotyökalussa voidaan hyödyntää useita päästöhyvityksiä, jotka ovat yhteneväiset Hinkulaskennan päästöhyvitysten kanssa. Keskeistä on, että päästöhyvitykset täydentävät suoria päästövähennystoimia, eivätkä korvaa niitä.
Hiilinielu	Hiilinielu on periaatteessa mikä tahansa prosessi, joka poistaa hiiltä ilmakehästä, pienentää ilmakehän CO_2-pitoisuutta ja siten viilentää ilmastoa. Kyseessä on siis käänteinen prosessi kasvihuonekaasupäästöille, jotka lisäävät CO_2:n määrää ilmakehässä ja lämmittävät ilmastoa. Tärkeimmät hiilinielut ovat meret ja metsät.
Hiilivarasto	Hiilivarasto on nimensä mukaisesti esimerkiksi metsä tai suo, joka on sitonut itseensä kasvaessaan hiiltä. Myös pitkäikäiset puutuotteet kuten hirsitalot ovat hiilivarasto.

Alkusanat

- Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää päästövähennyksiä sekä hiilinielujen vahvistamista. Myös luonnon monimuotoisuus on syytä huomioida ilmastosuunnitelmassa, jotta luontokadon eteneminen saadaan katkaistua.
- Kunnilla on hyvin monenlaisia rooleja ja mahdollisuuksia ilmastotyön edistämisessä. Kunnan merkistys ilmastotyössä voi olla huomattavasti kokoaan suurempi. Kunnat voivat oman päästövähennystyönsä lisäksi mahdollistaa asukkaille, yrityksille ja muille toimijoille erilaisia valintoja, joille ne voivat vähentää päästöjään.

- Ilmastosuunnitelma toimii Luumäen kunnan tekemän ilmastotyön pohjana ja sen on määrä tehdä kunnan ilmastotyöstä näkyvämpää ja määrätietoisempaa. Ilmastosuunnitelmassa kunnalla tarkoitetaan koko Luumäen kunnan aluetta ja kaikkea kuntarajojen sisään jäävää toimintaa.
- Tämä suunnitelma on tehty vuosien 2023-2025 aikana. Sen laatimiseen on saatu ympäristöministeriön myöntämä valtionavustus. Suunnitelman sisältö noudattaa ilmastolain (423/2022) § 14a mukaisia vaatimuksia. Ilmastosuunnitelmatyön aikana osallistettiin laajasti Luumäen kunnan henkilöstöä, päättäjiä, kuntalaisia, nuoria ja alueen muita toimijoita. Yhteistyötä tehtiin Etelä-Karjalan muiden kuntien sekä alueella käynnissä olevien ilmastohankkeiden kanssa. Suunnitelma tehtiin saman aikaisesti viiden muun Etelä-Karjalan kunnan kanssa ja suunnitelman tekoa koordinoi Etelä-Karjalan liitto.

1. Ilmastotyön nykytila, päästökehitys ja tavoite

Ilmastotyön verkostot

KUMPPANUUDET

- Luumäen kunta on mukana Lappeenrannan kaupungin hallinnoimassa Greenreality-verkostossa.
- Luumäen kunta on myös sitoutunut tukemaan Lappeenrannan kaupunkia sen hiilineutraaliustavoitteessa (Net Zero Cities).
- Luumäen kunta on Suomen Vetylaakson jäsen

EDISTÄMISOHJELMAT

- Ilmastotyötä edistävä jalankulun ja pyöräilyn edistämisohjelma on laadittu Luumäelle yhteistyössä Taipalsaaren, Savitaipaleen ja Lemin kanssa vuonna 2023. Tähtäin edistämisohjelman toimenpiteillä on vuodessa 2030.
- Länsi-Saimaan kuntien elinvoimahankkeessa Luumäen kunnalle laadittiin matkailustrategia vuosille 2024-2026. Strategia sisältää kestävän matkailun tavoitteita.
- Luumäen kunnan ympäristöohjelma on laadittu vuonna 2015-2016 osana EAKR-rahoitteista Etelä-Karjalan kuntien ympäristöohjelmat –hanketta.

Käyttöperusteisten päästöjen kehitys Luumäellä 1990 ja 2005-2022

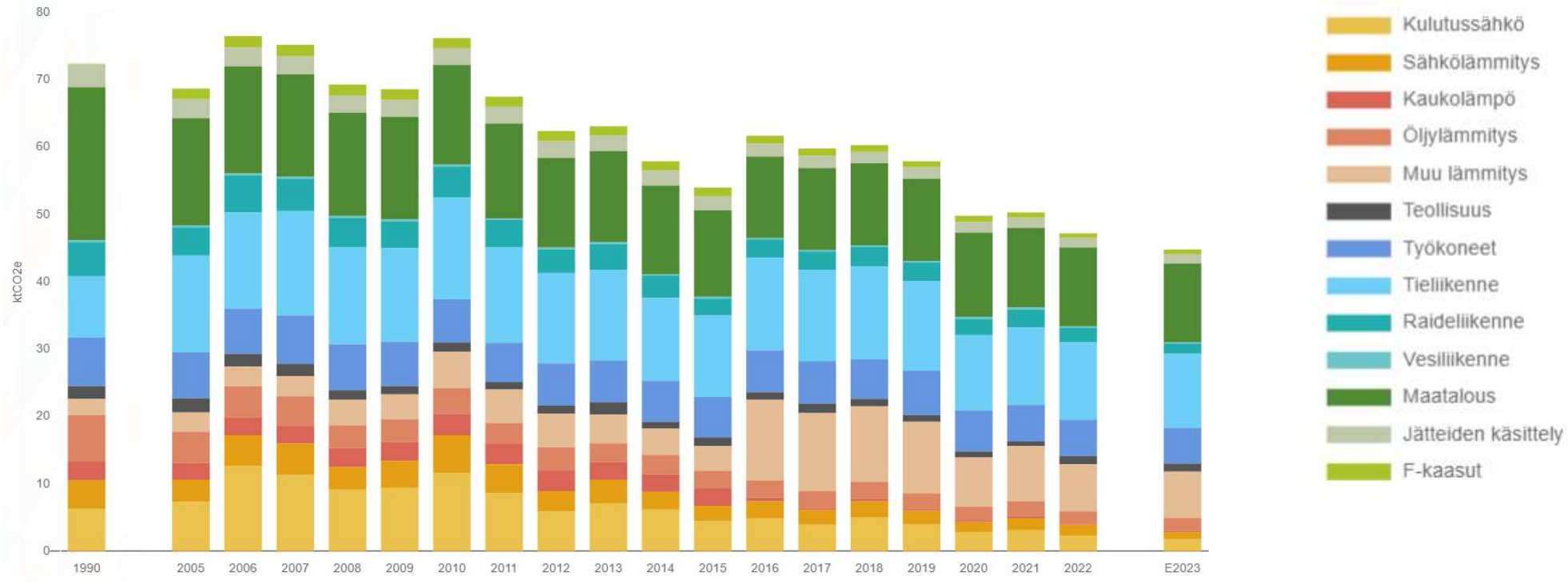

Laskentamalli: Hinku-laskenta ilman päästöhyvityksiä. Lähde: SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt (hiilineutraalisuomi.fi)

Mistä Luumäen päästöt syntyvät?

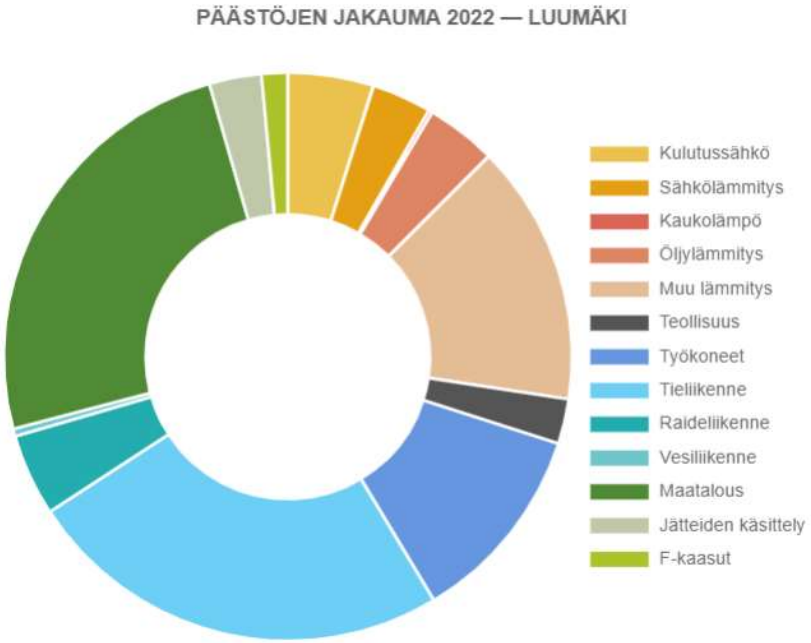

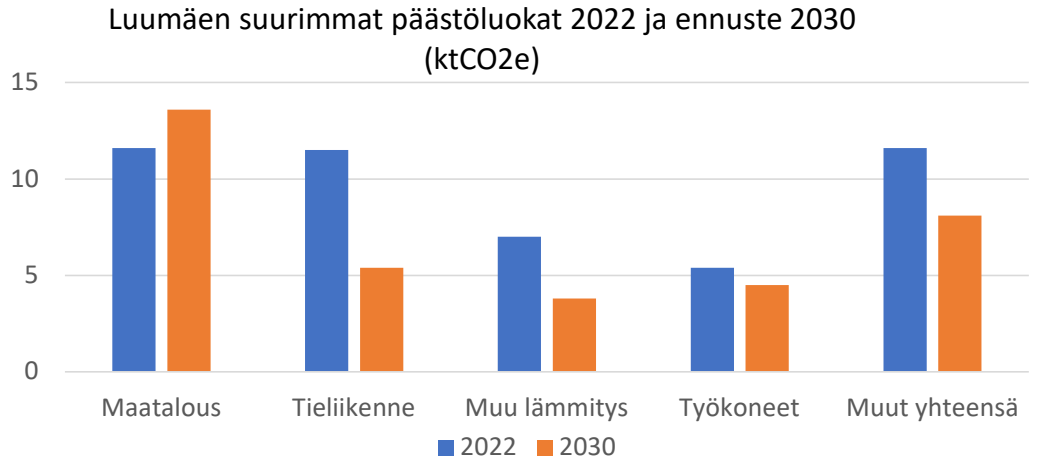

Muut –luokassa: (lämmitys, kulutussähkö, teollisuus, raide- ja vesiliikenne, jätteiden käsittely, F-kaasut)

Ilmastosuunnitelmassa esitetään tiedot kunnan alueelta aiheutuvista kasvihuonekaasupäästöistä päästökauppaan kuuluvia erillisvoimalaitoksia ja teollisuuslaitoksia sekä raskasta kauttakulkuliikennettä (paketti-, kuorma- ja linja-autot) lukuun ottamatta. Tämä päästölaskennan rajaus vastaa kuntien ja alueiden käyttöperusteisen päästötietopalvelun niin sanotun Hinku-laskentamenetelmän mukaista laskentarajausta ilman laskennallisia päästöhyvityksiä.
Lähde: Opas kunnan ilmastosuunnitelman valmisteluun

Suurimpien päästöluokkien osalta isoin päästövähennyspotentiaali on tieliikenteessä. Luumäellä myös mm. rakennusten energiatehokkuudessa on merkittävää päästövähennyspotentiaalia.
Lähde: SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt (hiilineutraalisuomi.fi)

Arvio tulevasta päästökehityksestä

- Päästökehityksen vertailuvuodeksi valittiin 2007 Hinku-laskentasäännön mukaisesti.
- Luumäen kunnan kokonaispäästöt ovat vähentyneet Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) tilastoissa vertailuvuoden 2007 tasosta (75,2 ktCO2e) vuoden 2022 tasoon (47,1 ktCO2e) 37 % ja asukaskohtaiset päästöt 26 %.
- SYKE:n skenaariotyökalun mukaisen perusskenaarion, eli olemassa olevien politiikkatoimien ja muiden kansallisella tasolla päätettyjen toimien mukaan on arvioitu, että Luumäen päästöt tulevat vuoteen 2030 mennessä vähenemään vielä noin 11,7 ktCO2e vuoden 2022 tasosta.
- Tällöin kokonaispäästövähennys vuosina 2007-2030 on 50 %. Matkaa Hinku-laskentasäännön mukaiseen 80% päästövähennystavoitteeseen jää vielä 21 ktCO2e. Tätä pyritään ilmastosuunnitelman toimenpiteillä kuromaan kiinni.

- Lähde: SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt (hiilineutraalisuomi.fi)

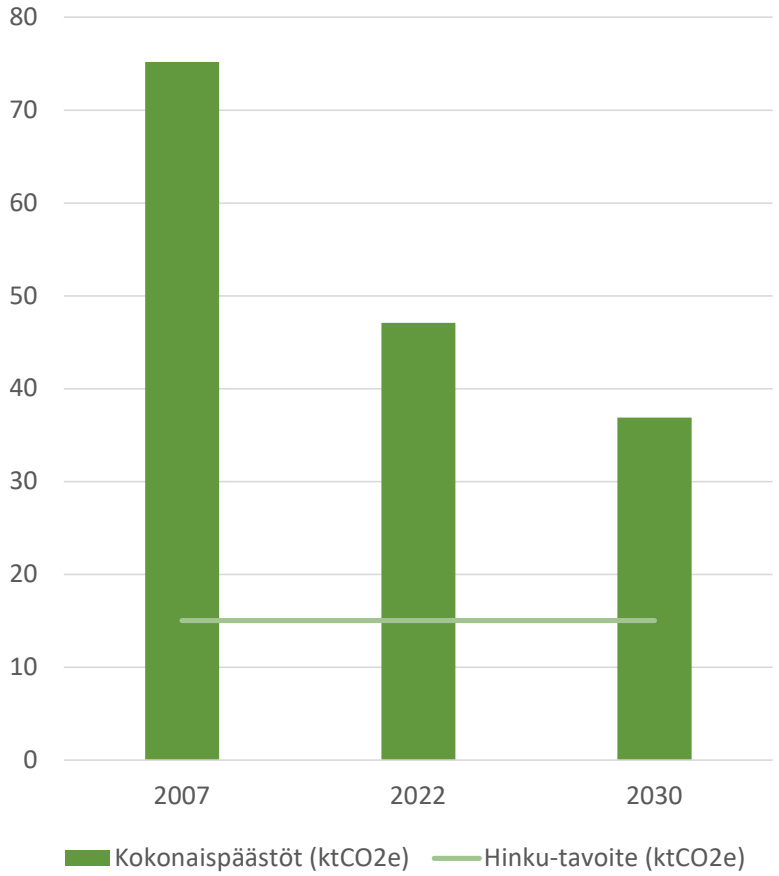

Päästökehitys / asukas Luumäellä ja Etelä-Karjalassa

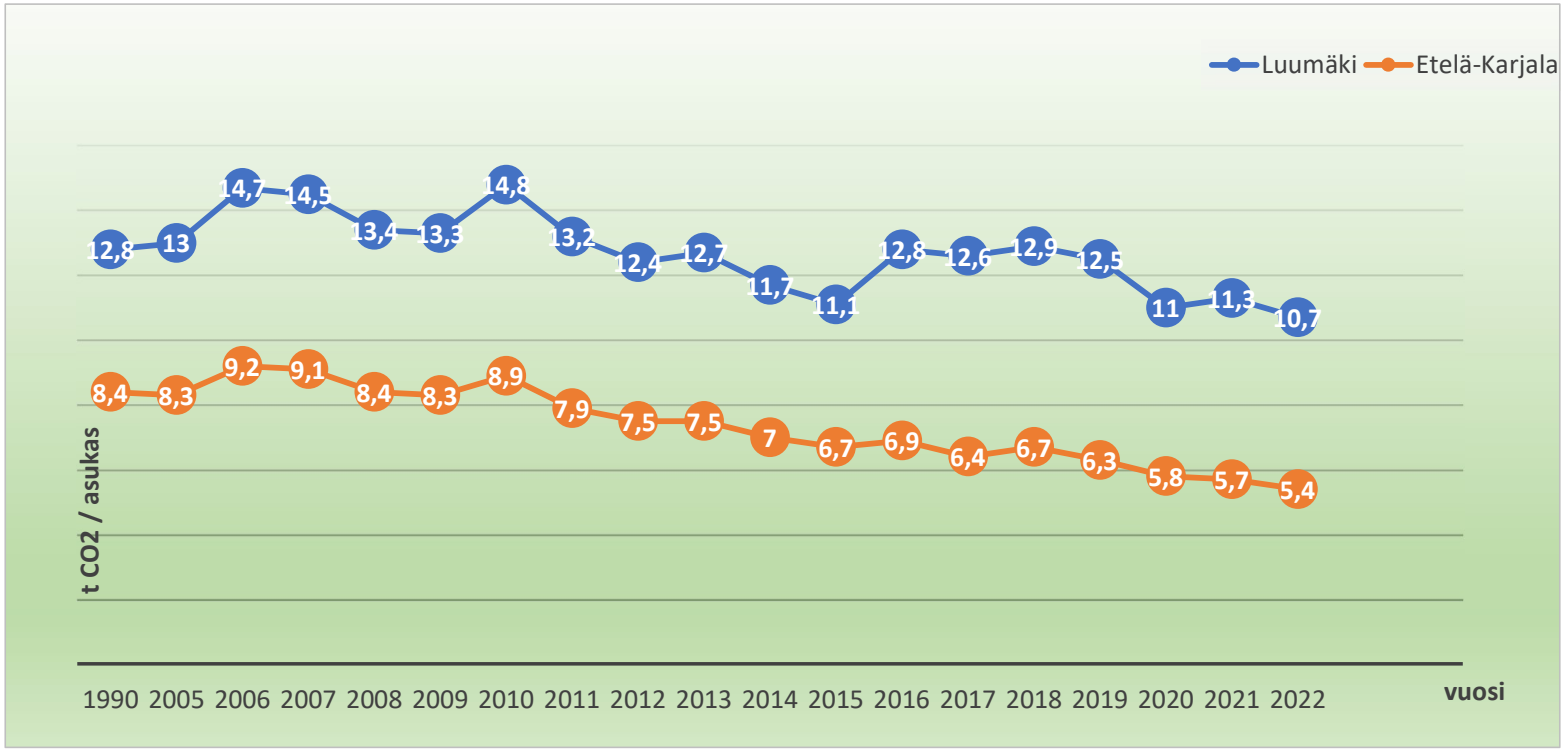

Mitä tapahtui vuonna 2010?
Sama on havaittavissa koko Suomen päästökehityksessä.

Tilastokeskus selittää asian näin: "Sähkön kulutus kasvoi 8 % vuonna 2010. Teollisuuden ja lämmityskäyttöön ostetun sähkön käyttö kasvoi, mihin vaikutti teollisuustuotannon elpyminen ja keskimääräistä kylmempi talvi."

Laskentamalli: Hinku-laskenta ilman päästöhyvityksiä

Päästöjen jakautuminen kunnittain

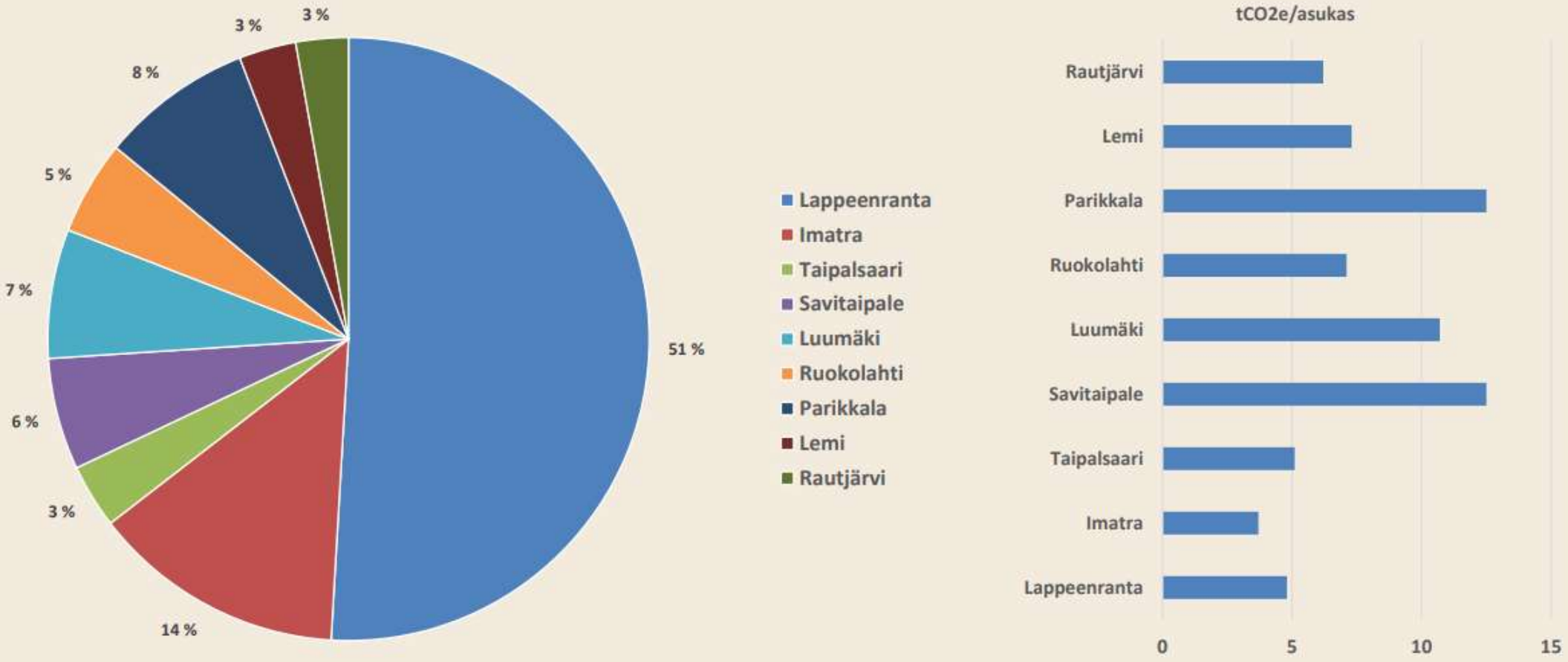

Lähde: Hiilineutraali Etelä-Karjala tiekartta, luonnos

Päästöt kunnittain, kun maatalouden päästöt jaettu tasaisesti Etelä-Karjalan asukkaiden kesken

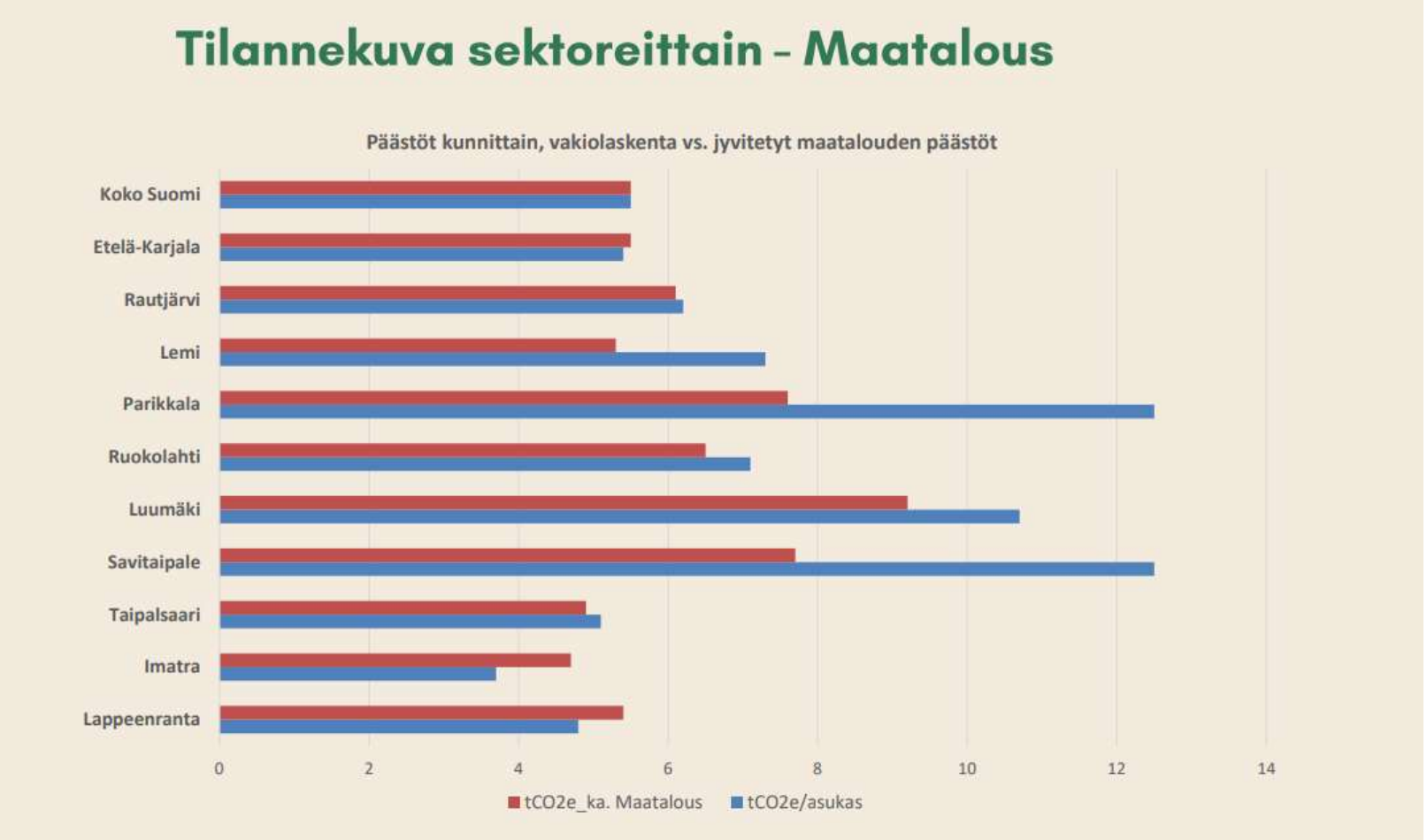

Lähde: Hiilineutraali Etelä-Karjala tiekartta, luonnos

Luumäen kunnan päästövähennystavoite

- Tavoitteita suunnattiin päästöskenaariotyöpajassa syksyllä 2023 (ks. Täydentävä materiaali).
- Kuntien ilmastotyöryhmässä yhteisesti sovittiin, että kunnan ilmastosuunnitelmaan tullaan asettamaan kaksi päästövähennystavoitetta. Tavoite 1 ei sisällä päästöhyvityksiä, kun taas tavoite 2 sisältää HINKU-laskentasääntöjen mukaiset päästöhyvitykset.
- Luumäellä päästöhyvityksiä arvioitiin saatavan tuulivoimasta: 19,1 ktCO2e (= 150 MW), aurinkopaneeleista: 5,9 ktCO2e (= 150 MW), biokaasun tuotannosta: 0,2 ktCO2e (= 1 GWh EKJH:n omistusosuudesta ja 1 GWh tankkausasemasta) ja maankäyttösektorin nieluja lisäävistä tai turvemaiden CO2-päästöjä vähentävistä toimista (LULUCF): 4 ktCO2e

• Luumäen tavoite 1.

- Vähennetään alueen kasvihuonekaasupäästöjä **60 %** vuodesta 2007 vuoteen 2030.
- Tällöin vuoden 2030 kokonaispäästöjen tulisi olla

  30,08 ktCO2e tai alle.

• Luumäen tavoite 2.

- Päästöhyvitykset mukaan luettuna vähennetään alueen kasvihuonekaasupäästöjä **80 %** vuodesta 2007 vuoteen 2030.
- Hyvitykset mukaan luettuna vuoden 2030 kokonaispäästöjen tulisi olla **15,04 ktCO2e tai alle**.

Päästöhyvitys
Päästöhyvitykset ovat toimia, joilla voidaan sitoa tai vähentää ilmastopäästöjä.
SYKE:n skenaariotyökalussa voidaan hyödyntää useita päästöhyvityksiä, jotka ovat yhteneväiset Hinkulaskennan päästöhyvitysten kanssa:

- Tuulivoiman tuotanto sekä kunnan alueella sijaitsevilla voimaloilla että hankintasopimuksien kautta muualla kuin oman kunnan alueella sijaitsevilla voimaloilla, 14.2.2023 18 –
- Aurinkopaneeleilla tuotettu aurinkosähkön määrä
- Biokaasulla tuotetun sähkön määrä ja
- Biokaasun tuottaminen muuhun käyttöön
- Maankäyttösektorin päästövähennykset / nieluja lisäävät toimet.

2. Päästövähennystoimenpiteet

2.1 Ilmastojohtaminen
2.2 Energia ja kulutus
2.3 Kestävä liikkuminen
2.4 Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous
2.5 Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus
2.6 Vesistöt ja pohjavedet
2.7 Kestävä matkailu
2.8 Kierrätys ja kiertotalous
2.9 Viestintä ja osallistaminen

2.1 Ilmastojohtaminen

Ilmastojohtaminen tarkoittaa organisaation toimintatapoja ja ilmastotyötä ohjaavia työkaluja. Hyvällä ilmastojohtamisella kunta voi saavuttaa päästövähennysten lisäksi muitakin etuja kuten kustannussäästöjä, kilpailuetua ja vetovoimaa. Tavoitteet tulee kytkeä kunnan strategiaan ja johtamisjärjestelmään. Ilmastojohtajuus on kykyä innostaa myös muita toimijoita mukaan päästöjen vähentämiseen.

Henna Kassinen, 7C

Ilmastojohtaminen 1/2

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Ilmastosuunnitelman seuranta kunnan ympäristölautakunnassa 1 krt / vuosi	• Seurataan ilmastosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista	Alkaen 2025	Ympäristölauta-kunta
Kehitetään ilmastotyön sisäistä organisoitumista ja viestintää	• Lisätään hallinnonalojen ja viestinnän välistä vuorovaikutusta ilmastotoimiin liittyen • Viestinnälle tiedotetaan sisäisesti ilmastotyön etenemisestä ja sovitaan yhdessä ulospäin viestittävistä, kunnan päästövähennystoimiin liittyvistä sisällöistä	Käynnissä, jatketaan	Eri hallinnonalat, viestintä
Hyödynnetään hankerahoitusta ilmastotyön edistämiseksi sekä itse hakien että yhteishankkeisiin osallistumalla	• Seurataan kuntien ilmastotyön rahoitusmahdollisuuksia • Ollaan aktiivisesti mukana hankesuunnitteluverkostoissa	Jatkuva	Tekninen toimi
Huomioidaan ilmastotyö talousarviossa	• Ennakoidaan tulevia hankintoja ja hankeyhteistyötä	Käynnissä	Kaikki toimialat
Otetaan ilmastosuunnitelma huomioon kuntastrategiassa ja kunnan toimintakertomuksessa	• Kunta jatkaa profiloitumistaan energiaystävälliseksi ja luontoarvoja kunnioittavaksi kunnaksi.	Alkaen 2025	Kaikki toimialat

Ilmastojohtaminen 2/2

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Lisätään kaikkiin merkittäviin päätöksiin ja suunnitelmiin ilmastovaikutusten arviointi		Käynnissä	Tekninen toimi, hankinnat
Huomioidaan energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa	• Tutustutaan Ministeriön julkaisemaan ohjeeseen ”Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa” • Hyödynnetään olemassa olevia verkostoja ja työkaluja hankintojen vähähiilisyyteen liittyen (Keino-osaamisverkoston palvelut ja koulutukset) • Tutustutaan Motivan Energiatehokkaat hankinnat –verkkokurssiin	Alkaen 2025	Tekninen toimi, hankinnat
Ilmastotyötä edistetään vapaaehtoisten sopimusten kautta	• Jatketaan Greenreality –kumppanuutta sekä Lappeenrannan kaupungin tukemista hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa (NetZeroCities) • Selvitetään muita mahdollisia vapaaehtoisia ilmastotyötä edistäviä sopimuksia	Jatkuva	Tekninen toimi/ Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys

2.2 Energia ja kulutus

Suurin osa kaikista ilmastopäästöistä johtuu energiankulutuksesta. Energiatehokkuus säästää rahaa ja vähentää päästöjä. Ensisijaisesti tulisi välttää kaikkea tarpeetonta kulutusta sekä hyödyntää jo olemassa olevaa materiaalia. Puhtaan energiantuotannon hyödyntäminen ja lisääminen on myös keskeistä.

Energia: kunnan kiinteistöt

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Kehitetään kunnan kiinteistöjen lämmöntuotantoa edistäen kunnan **kaukolämpölaitosten** siirtymää pois polttoon perustumattomista järjestelmistä	• Kun nykyinen hakelämpölaitos on käyttöikänsä päässä	Pitkän aikavälin toimenpide	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi, Luumäen Energia Oy
Panostetaan kunnan kiinteistöjen **energiatehokkuuden** kehittämiseen	• Kytketään ilmastosuunnitelman tavoitteet kiinteistöstrategian toteutukseen	Käynnissä	Tekninen toimi
Lisätään **aurinkoenergian** tuotantoa erillisvoimaloissa sekä kunnan kiinteistöjen katoilla ja muissa rakenteissa	• Toteutetaan kannattavat hankkeet selvityksen tulosten perusteella, tavoitteena 1 hanke / vuosi	Käynnissä	Tekninen toimi, kaavoitus, Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys
Kehitetään entisestään **uudis-, saneeraus-, purku- ja infrahankkeita** koskevia vähähiilisiä ja energiatehokkaita käytäntöjä sekä hankintakriteerejä	• Huomioidaan vähähiilisyys jo suunnittelun alkuvaiheissa ja hankinnoissa • Perustetaan uusia asuinalueita erittäin tarkasti harkiten • Toiminnan tai käytön loputtua pyritään selvittämään kiinteistön jatkokäyttömahdollisuuksia	Käynnissä	Tekninen toimi

Energia: energiantuotanto kunnan alueella

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Mahdollistetaan ja tuetaan **tuulivoiman** tuotantoa kunnan alueella	• Osallistetaan asukkaita ja sidosryhmiä prosessien aikana • Huomioidaan myös tuulivoiman tuomat mahdollisuudet, kuten vetytalous	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, kaavoitus, ELY, tuulivoimayhtiöt
Tuetaan teollisen kokoluokan **aurinkoenergiavoimaloiden** rakentamista kaavoitus- ja luparatkaisuilla	• Huomioidaan rakentamisen vaikutukset hiilinieluihin ja luonnon monimuotoisuuteen	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, kaavoitus, ELY, yritykset
Mahdollistetaan ja edistetään energian **varastointihankkeita** omistajaohjauksen kautta sekä toimijoiden osalta kaavoitus- ja luparatkaisuilla	• Tunnistetaan potentiaaliset alueet ja huomioidaan aluevarauksissa	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, kaavoitus, lämpöyhtiö, yritykset
Mahdollistetaan ja edistetään **innovatiivisten energiaratkaisujen** toteutumista kunnan alueella (esim. vetyteknologia, power to X)	• Tunnistetaan potentiaaliset alueet ja huomioidaan aluevarauksissa • Hyödynnetään alueen vahvaa osaamista ja tulevaisuuden mahdollisuuksia uusiutuvan energian tuotannossa	Käynnissä / kun mahdollista	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, kaavoitus, yritykset, tutkimuslaitokset

Energia: asukkaat ja yritykset

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Näytetään esimerkkiä viestimällä asukkaille, yrityksille ja yhteisöille kunnan omista energiaviisaista toimenpiteistä	• Viestitään säännöllisesti ja avoimesti uusiutuvan energian hankkeista	Käynnissä	Tekninen toimi, elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys
Kannustetaan asukkaita, yrityksiä ja yhteisöjä energiaremontteihin ja energiansäästöön	• Viestitään saatavilla olevista rahoitusmahdollisuuksista, maksuttomasta neuvonnasta ja uusiutuvan energian hyödyistä	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi, viestintä, Etelä-Karjalan energianeuvonta
Kytketään energianäkökulma ja –neuvonta osaksi olemassa olevia **tapahtumia**	• Esim. yrittäjäkahveille ja toripäivään	2025	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä, Etelä-Karjalan energianeuvonta
Kytketään energianäkökulma osaksi kunnan **elinkeinopalveluja** sekä muuhun yrittäjävuorovaikutukseen	• Tuodaan vähähiilisyys osaksi olemassa olevia käytäntöjä ja verkostoja	2025	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä, Etelä-Karjalan energianeuvonta
Jatketaan Taavetin ja Jurvalan taajamien sekä haja-asutusalueiden elinvoimaisuuden kehittämistä, energiatehokkuus huomioiden	• Varmistetaan lähipalveluiden pysyminen alueella ja houkutellaan uusia palveluntarjoajia kuntaan • Pidetään kiinteistöjen alueet siisteinä ja puistomaisina, lähivirkistysarvot huomioiden • Huomioidaan aluekehittämisessä taajamien lisäksi myös haja-alueet, esim. kylävierailut	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi, ympäristötoimi, viestintä, kuntalaiset, toimijat

2.3 Kestävä liikkuminen

Kestävän liikkumisen kannalta ensisijaisia kulkutapoja ovat kävely, pyöräily sekä joukkoliikenteen käyttö. Kestävä liikkuminen on sosiaalisesti, ympäristöllisesti ja ilmastovaikutuksiltaan positiivista. Arkiliikunnalla on keskeinen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin. Kestävän liikkumisen edistäminen vaatii riittävää infraa ja sen kunnossapitoa, turvallisia ja houkuttelevia liikkumisympäristöjä sekä viestintää ja kannustusta tapojen muutokseen.

Kestävä liikkuminen: kunta ja henkilöstö

Toimenpide	**Kuvaus**	**Aikataulu**	**Vastuu- ja yhteistyötahot**
Hankitaan kuntaan **vähäpäästöisiä kulkuneuvoja ja kuljetuspalveluita**	• Vähintään lainsäädännön mukaisesti • Huomioidaan vähäpäästöisyys myös työkonehankinnoissa	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi
Kehitetään **yhteiskäyttöautojen** houkuttelevuutta käyttöasteen nostattamiseksi	• Selvitetään asukkaiden ja mökkiläisten tarpeita ja toiveita yhteiskäyttöautoon liittyen • Tiedotetaan yhteiskäyttöautojen käyttömahdollisuuksista	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä
Kunta kannustaa käyttämään **julkista liikennettä** mahdollisuuksien mukaan esim. koulutusmatkoihin		Jatkuva	Jokainen kunnan työntekijä
Jatketaan verovapaan **polkupyöräedun tarjoamista** kunnan henkilöstölle		Jatkuva	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys

Kestävä liikkuminen: asukkaat

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Huomioidaan kaavoituksessa **ilmastovaikutusten arvioinnit**, jotka voivat sisältää muun muassa liikenteen näkökulman	• Tunnistetaan yhdyskuntarakenteen ja palveluiden sijaintien merkitys liikkumisen tarpeisiin	2025 alkaen	Kaavoitus
Jatketaan aktiivista edunvalvontaa, jotta **raideliikennettä** voitaisiin hyödyntää	• Tunnistetaan raideliikenteen tärkeys tieliikenteen päästöjen vähentämiseksi	Jatkuva	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, VR, maakuntaliitto
Kehitetään julkista liikennettä, muun muassa linja-autoliikennettä	• Jatketaan aktiivista työtä kunnan toimintamahdollisuuksien puitteissa	Jatkuva	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, linja-autoyhtiöt, maakuntaliitto
Osallistutaan matkaketjujen, liikkumispalveluiden, kutsupohjaisten ratkaisujen ja kimppakyytiratkaisujen kehittämiseen	• Otetaan käyttöön Commu-sovellus • Edistetään naapuriavun ja kutsutaksipalveluiden järjestymistä • Tehdään yhteistyötä muiden alueellisten toimijoiden kanssa	2025 alkaen	Kuntakehitys ja hyvinvointipalvelut, maakunnalliset toimijat, naapurikunnat
Toimeenpannaan pyöräilyn ja kävelyn kehittämissuunnitelman mukaiset toimet kevyen liikenteen edistämiseksi	• Kytketään kehittämissuunnitelman toimeenpano ilmastosuunnitelman toimeenpanoon, jotta voidaan tunnistaa vaikuttavimpia toimia ja synergioita	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi, naapurikunnat

Kestävä liikkuminen: latausinfra

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Mahdollisestaan **sähköauton lataus** julkisissa kiinteistöissä	• Lainsäädännön mukaisesti • Tiedotetaan latausmahdollisuuksista ja käytännöistä	Heti	Tekninen toimi
Mahdollistetaan **yksityisten sähköauton latauspisteiden** toteutus kunnan alueella ja tuetaan latausverkoston kehittymistä	• Huomioidaan kaavoituksessa	Jatkuva	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi
Kehitetään **sähkölinja-autojen latausmahdollisuutta**	• Huomioitu ja kehitetään uuden terveysaseman rakentamisen yhteydessä	Käynnissä	Tekninen toimi
Viestitään **kestävän liikkumisen mahdollisuuksien** etenemisestä	• Kunta jatkaa kiinnostavan imagon rakentamista, jolla vetovoimaisuutta saadaan lisättyä ja pidettyä yllä myös 6-tien kulkijoille	Jatkuva	Tekninen toimi ja elinkeinotoimi, viestintä

2.4 Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous

Kestävä ruokajärjestelmä kattaa koko ruokaketjun - Alkutuotanto, jalostus, kuljetukset, myynti ja kuluttaminen. Tähän ketjuun kytkeytyvät huoltovarmuus, terveys, ravinteiden kierto, päästöt, luonnon kantokyky, kulutustottumukset sekä hävikki, jätteet ja sivuvirrat. Tavoitteena on toteuttaa ruoantuotanto ja kulutus luonnonvaroja säästäen ja optimaalisesti käyttäen. Pohjoismaisissa ravitsemussuosituksissa suositellaan entistä kasvipohjaisempaa ruokavaliota, kalansyönnin lisäämistä ja lihansyönnin vähentämistä.

Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyö-tahot
Tuetaan paikallisten **maatalousyrittäjien** siirtymää kohti kestävää ruokajärjestelmää	• Kunta osallistuu ja järjestää muiden toimijoiden kanssa yhteisiä keskusteluja maatalousyrittäjien ja sidosryhmien kanssa (mm. lounastapaamiset) • Vuoden maaseutuyrittäjän valinnassa tuodaan osaksi kriteeristöä ilmastokestävät valinnat ja toimintamallit	2025 alkaen	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä, maatalous-toimi, MTK, yrittäjät
Kannustetaan **asukkaita** ilmastokestäviin ruokavalintoihin	• Viestitään asukkaille ruokavalintojen ilmastovaikutuksista (mm. Syken kulutusperusteisten päästöjen kautta) • Osallistutaan ilmastokestävään ruokailuun liittyviin teemaviikkoihin ja kampanjoihin (mm. Hävikkiruokaviikko)	2025 alkaen	Viestintä
Tavoitellaan kunnan **ruokapalveluiden ja –hankintojen** hiilijalanjäljen pienentämistä	• Kunnan edustaja viestii hankintarenkaan tapaamisissa kunnan ilmastotavoitteista ja tahtotilasta vähähiilisiin ruokahankintoihin (mm. lähi- ja luomuruoka) • Jatketaan hyviä käytäntöjä hävikkiruoan hyödyntämiseksi ja kehitetään uusia	2025 alkaen	Ruokapalvelut
Vahvistetaan **lasten** ja **nuorten** ruoan arvostusta sekä kestäviä ruokailutottumuksia	• Valjastetaan opetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilökuntaa tukemaan asennemuutosta liittyen kasvisruokaan • Kasvatetaan kasvisruoan osuutta • Jatketaan hyviä käytäntöjä hävikkiruoan määrän tarkastelussa • Kunta viestii koululaisten maatilavierailuista • Vaalitaan ja viestitään alueen vahvasta metsästys- ja kalastusperinteestä	2025 alkaen	Sivistystoimi, ruokapalvelut, viestintä

2.5 Metsät, hiilinielut, luonnon monimuotoisuus

Luontokato on meneillään oleva globaali kriisi ja monimuotoisuuden romahtaminen vaikuttaa suoraan ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Ilmasto- ja monimuotoisuustoimet tukevat usein toisiaan, mutta voivat olla myös ristiriidassa - kokonaiskestävyyden huomiointi on tärkeää. Kunnalla on merkittävä rooli kestävän maankäytön toteutuksessa ja se voi toimia esimerkkinä omistamiensa metsien hoidossa huolehtimalla virkistys- ja luontoarvoista sekä ilmastokestävyydestä. Luonnon monimuotoisuutta voidaan vaalia vain paikallisesti, joten arvokkaiden kohteiden tunnistaminen ja niistä huolehtiminen on keskeistä.

Emilia Huopainen, 9A

Metsät ja hiilinielut

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyö-tahot
Jalkautetaan ilmastosuunnitelman tavoitteet kunnan **metsänhoitosuunnitelmaan**	• Tuodaan kunnan ilmastotavoitteet metsänhoitosuunnitelman päivityksen yhdeksi lähtökohdaksi • Lisäksi määritellään metsien hyvinvointia ja terveyttä koskevat tavoitteet • Hyödynnetään ajantasaista tutkimustietoa kestävän metsänhoidon käytännöistä ja hyödyistä • Lisätään luonnonsuojelualueita mahdollisuuksien mukaan • Tuodaan olemassa oleva inventointi- ja hiilitasetieto osaksi metsäsuunnitelman päivitysprosessia	2026 alkaen	Kaakon metsänhoito-yhdistys, tekninen toimi
Huomioidaan hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus **hankkeissa** ja **kaavoituksessa**	• Selvitetään kaava- ja lupaprosessien yhteydessä vaikutukset hiilinieluihin (esim. hiilikartta-työkalulla) • Selvitetään ennallistamiseen soveltuvat kohteet kunnan alueelta • Tuodaan pitkällä aikavälillä metsien käyttöä koskevat tavoitteet osaksi kaukolämmön siirtymää kohti polttoon perustamattomia menetelmiä (ks. energiaa koskevat toimenpiteet)	2025 alkaen	Tekninen toimi
Varmistetaan, että hankkeet, joilla voi olla merkittäviä luontovaikutuksia, ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestävällä pohjalla	• Tehdään tarvittavat luontoselvitykset • Viestitään avoimesti asukkaiden suuntaan	Jatkuva	Kaavoitus, rakennusvalvonta, yhteistyössä ELY, osakaskunnat, yksityiset toimijat

Luonnon monimuotoisuus

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyö-tahot
Tehdään **monimuotoisuustyötä omassa kunnassa sekä osallistutaan laajempaan yhteistyöhön**	• Vieraslajien aktiivinen torjunta sekä kunnan, asukkaiden että maatalousyrittäjien toimesta. • Kunta jatkaa aluekeräyspisteiden organisoimista ja kehittää uusia kannustavia tapoja vieraslajitorjuntaan (esim. talkoot, kampanjat). • Tehdään yhteistyötä Priodiversity-hankkeen toimenpiteissä, mm. maakunnan lumo-ohjelma • Tehdään yhteistyötä myös muiden käynnistyvien, luonnon monimuotoisuutta ja ennallistamista edistävien hankkeiden kanssa	2025 alkaen	Kunta, viestintä, asukkaat, paikalliset järjestöt
Lisätään **lasten ja nuorten** luontotietämystä ja –kontakteja	• Vahvistetaan lasten ja nuorten luontosuhdetta suosimalla ulkona tapahtuvaa opetusta varhaiskasvatuksessa ja kouluopetuksessa mahdollisuuksien mukaan esim. Palolammen ympäristössä • Altistetaan oppilaita opetuksessa luonnon terveysvaikutuksille • Pidetään esillä luonnon monimuotoisuudesta aiheutuvia terveyshyötyjä	Jatkuva	Sivistystoimi, viestintä
Edistetään luonnon monimuotoisuutta perustamalla **ketoja ja niittyjä**	• Suositaan kotimaisia siemenseoksia • Hyödynnetään soveltuvat läjitysmaat mahdollisuuksien mukaan niittykumpuina	Käynnissä	Tekninen toimi
Ollaan hankeyhteistyön kautta sekä itse aktiivisesti mukana toteuttamassa **kosteikko- ja vesiensuojeluhankkeita**			Ympäristötoimi, LPR kaupunki, LAB-amk, maaseututoimi, MTK, ProAgria

2.6 Vesistöt ja pohjavedet

Noora Tyrväinen, 9A

Luumäen alueella sijaitsee kaksi suurta vesistöä, Kivijärvi ja Väliväylä ja lisäksi useita pienempiä vesistöjä. Vesistöihin liittyvät tavoitteet tähtäävät vesien laadun pysymiseen hyvänä, vesinäytteiden ottoon ja suojeluhankkeiden toteuttamiseen.

Pohjavesi on arvokas luonnonvara. Suurin osa suomalaisista saa talousvetensä pohjavedestä. Pohjavesialueiden turvaksi tehdään suojelusuunnitelmia. Pohjaveden suojelua ohjaa lainsäädäntö.

Vesistöt ja pohjavedet

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyö-tahot
Kuntamarkkinoinnissa **pidetään esillä puhtaita vesistöjä**	• Vesistöt pidetään puhtaina ja huolehditaan riittävästä suojelusta • Kuntamarkkinointi panostaa vesistön ja luonnon esille nostoon: tiedotetaan avoimesti vesistöihin vaikuttavista seikoista.	Jatkuva	Kunta, viestintä, asukkaat
Kerätään tietoja pienempien **vesistöjen laadusta**	• Huomioidaan kesäisin vedenlaatu ja huolehditaan omalla toiminnalla vesien suojelusta • Kunta kerää vesinäytteitä ja tekee yhteistyötä Länsi-Saimaan kuntien kanssa	Jatkuva	Jokainen kuntalainen, viestintä, ympäristönsuojelusihteeri, Länsi-Saimaan kunnat
Tehdään töitä vesistöjen **hyvän laadun** eteen	• Lisätään hoitokalastusta • Niitetään ruovikoita • Ranta-asukkaita ohjeistetaan kestävään toimintaan • Toteutetaan pienvesistöjen suojeluprojekteja • Noudatetaan pohjavesien suojeluun tehtyä suojelusuunnitelmaa	Jatkuva	Ympäristötoimi, ympäristönsuojelusihteeri
Säilytetään **pohjavesien laatu** hyvänä	• Pohjavesialueet kaavoitetaan ja ne huomioidaan kaavoitusmääräyksissä • Huomioidaan pohjavesialueet ympäristöluvissa ja lupien mukaisten toimenpiteiden toteutus ja valvonta. Ympäristölautakunta antaa lausunnot koskien kaavoitusta • Opastetaan ja neuvotaan pohjavesialueilla sijaitsevia maatiloja	Jatkuva	Tekninen toimi, ELY-keskus, ympäristötoimi
Tehdään **yhteistyötä Taavetin päiväkodin kanssa** vesiteeman integroinnissa varhaiskasvatukseen	• Taavetin päiväkoti on Vihreän lipun päiväkoti, jonka teema vaihtuu toimintavuosittain. Toimintavuonna 2024-2025 teemana on vesi.	2024-2025	Ympäristötoimi, sivistystoimi, viestintä

2.7 Kestävä matkailu

Visit Finlandin mukaan kestävä matkailu on matkailua, joka huomioi nykyiset ja tulevat taloudelliset, sosio-kulttuuriset ja ympäristölliset vaikutukset siten, että matkailijoiden, matkailuyritysten, matkailukohteiden, ympäristön ja paikallisväestön tarpeet on huomioitu nyt ja tulevaisuudessa.

Vastuullinen matkailun yritystoiminta on kestävää ja kannattavaa liiketoimintaa, jossa huomioidaan yrityksen suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan. Tutkimukset osoittavat, että vastuullisesti toimivien yritysten asiakastyytyväisyys ja koettu laatutaso ovat korkeampia. Yritykset saavat myös merkittävää kustannussäästöä energiansäästön kautta. Luumäen kunnalle laaditaan parhaillaan matkailustrategiaa, joka sisältää myös kestävän matkailun tavoitteita.

Kestävä matkailu

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Edistetään alueen **luonto- ja kulttuurihistoriamatkailua kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti**	• Kehitetään alueen melonta-, retkeily- ja pyöräilyreitistöjä kestävästi, virkistysarvot säilyttäen ja niin, ettei luonto kulu • Säilytetään alueella olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kuten Salpalinjan ja Kotkaniemen kunto ja arvostus sekä lisätään tunnettuutta mm. kehittämällä kestäviä matkaketjuja alueellisella yhteistyöllä	Käynnissä	Ympäristötoimi, Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, tekninen toimi
Korostetaan kestävän matkailun merkitystä ja sen hyötyjä liiketoiminnalle	• Rohkaistaan erityisesti yrityksiä kehittämään kestäviä toimintatapoja, kuten energiatehokkuutta, jätteen vähentämistä ja paikallisten resurssien hyödyntämistä • Tuetaan erityisesti ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä • Edistetään tapoja, joilla yritykset voivat ottaa kestävän matkailun periaatteita jokapäiväiseen toimintaan	2026 alkaen	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä
Seurataan **kestävän matkailun periaatteiden toteutumista** ja pidetään yllä **jatkuvaa dialogia** ja yhteistyötä matkailualan toimijoiden kanssa kestävien käytäntöjen kehittämiseksi ja levittämiseksi.	• Autetaan yrityksiä seuraamaan ja arvioimaan toteutettujen ratkaisujen vaikutuksia ympäristöön, talouteen ja yhteisöön. • Opastetaan yrityksiä keräämään palautetta matkailijoilta, yhteistyöyrityksiltä ja yhteisöltä kestävyyden parantamiseksi • Huomioidaan yhteisessä markkinoinnissa ponnistelut ja tulokset kestävän matkailun edistämisessä	2026 alkaen	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä

2.8 Kierrätys ja kiertotalous

Alun perin kaikki ihmisen toiminnasta syntyvä jäte on luonnonvaroja, joita maapallollamme on rajallisesti. Kierrätyksen ideana on vähentää luonnonvarojen tuhlausta: hävittämisen sijaan jätemateriaali palautetaan uusien tuotteiden raaka-aineiksi.

Jätteiden oikeaoppinen lajittelu on jokaisen velvollisuus ja se tulee tehdä kaikille mahdolliseksi. Kierrättäminen tuo säästöä ja kierrätyksen avulla myös konkreettisesti suojellaan ympäristöä. Tärkeää on myös suosia kierrätysmateriaaleista kestävästi valmistettuja tuotteita.

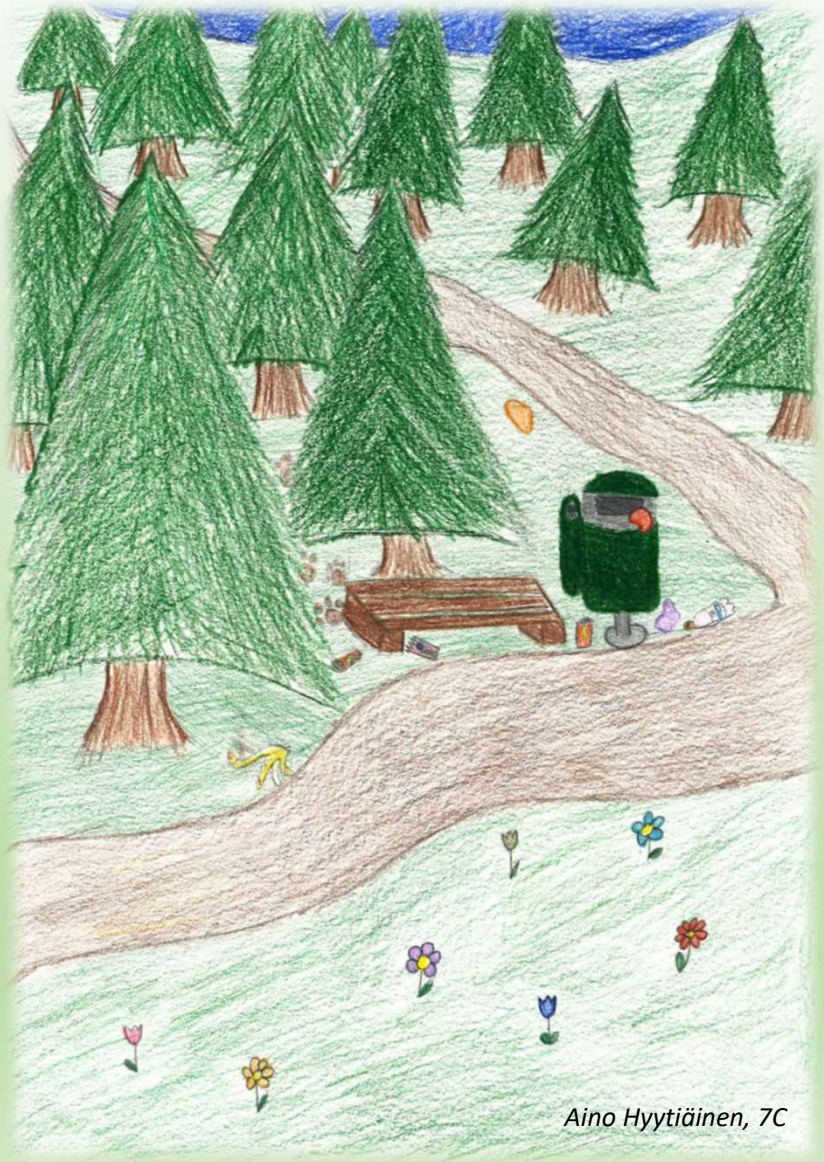

Aino Hyytiäinen, 7C

Kierrätys ja kiertotalous

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Mahdollistetaan jätteiden oikeaoppinen kierrätys	• Jäteasemien aukioloajoista tiedotetaan ja varmistetaan, että aukioloajat toteutuvat ilmoitetun mukaisesti. • Tehdään tiedotuksessa yhteistyötä EKJH:n kanssa ja viestitään jätteiden oikeista kierrätystavoista, muun muassa bio- ja tekstiilijätteen osalta • Varmistetaan, että kunnan omissa kohteissa on riittävät jätteiden keräys- ja lajittelumahdollisuudet	Jatkuva	Tekninen toimi, ympäristötoimi viestintä, EKJH
Jatketaan hyviä käytäntöjä kunnan kierrätysmyymälän toiminnassa		Jatkuva	Työllistämisyksikkö

2.9. Viestintä ja osallistaminen

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus tarjota asukkaille ja sidosryhmille tietoa heitä koskevista asioista ja tärkeistä päätöksistä sekä osallistumismahdollisuuksia näihin vaikuttamiseen. Kunnan ilmastobrändi, eli kunnan imago, muodostuu kunnan omien tekojen ja viestinnän sekä muiden viestinnän seurauksena. Kunnan imago on alati muokkautuva. Ilmastomyönteisellä imagolla on positiivisia vaikutuksia kunnan veto- ja pitovoimaan. Miten viestitään ja kenelle?

Viestintä ja osallistaminen

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Luodaan käytännöt, alustat ja tavoitteet kunnan **ilmastoviestinnälle** hyödyntäen alueellista tukea ja yhteistyömahdollisuuksia	• Perustetaan ilmasto-osio kunnan verkkosivuille • Tehdään säännöllistä some-viestintää, jota tukee ilmastoviestinnän vuosikello • Tehdään ajankohtaisten viestintäasioiden osalta yhteistyötä naapurikuntien ja yhteistyökumppaneiden kanssa • Tehdään ristiin linkitystä ja nostetaan toistemme hyviä ja kannustavia uutisia	Käynnissä	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, viestintä, maakuntaliitto, naapurikunnat
Tehdään ilmastosuunnitelmaa ja ilmastotyötä tutuksi kuntaorganisaatiossa	• Opitaan tunnistamaan, mitkä aiheet jo tehdyssä viestinnässä ovat ilmastoviestintää ja lisätään ilmastoviestintä luontevaksi osaksi kunnan muuta viestintää • Toteutetaan ilmastoviestintää laajasti yli toimialarajojen	Käynnissä	Viestintä, tekninen toimi
Kunta kannustaa ja näyttää esimerkkiä toteuttamalla ilmastoviestintää asukkaille, yrityksille ja naapurikunnille	• Kannustetaan asukkaita päästövähennyksiin viestimällä säännöllisesti kunnan ilmastotyöstä sekä ilmastotyön mahdollisuuksista • Pidetään ilmastoasioita esillä mm. yrityskäynneillä ja tilaisuuksissa • Viestitään Taavetin päiväkodin Vihreän Lipun toiminnasta	Käynnissä	Viestintä, elinkeinopalvelut

Ilmastoviestinnän vuosikello, yhteisiä teemoja, L-S kunnat

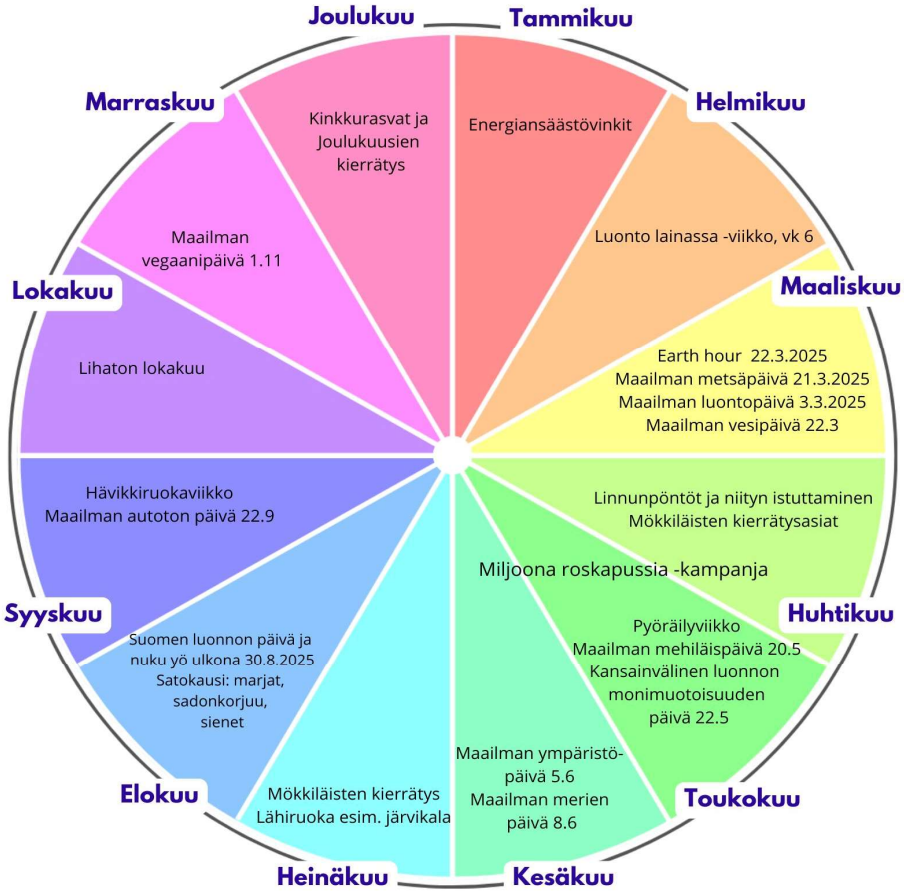

Länsi-Saimaan kunnat ovat ottaneet käyttöön yhteisen ilmastoviestinnän vuosikellopohjan, jota jokainen kunta täydentää omilla teemoilla.

3. Sopeutuminen ja varautuminen

Ilmasto on jo muuttunut ja tulee muuttumaan, vaikka hillintätoimissa onnistuttaisiin. Kunnissa tulisi tunnistaa merkittävimmät ilmastonmuutoksen riskit ja haavoittuvuudet sekä varautua näihin. Etelä-Karjalassa kuivat kesät lisäävät laajojen maastopalojen riskiä alueella. Ilmastonmuutos voi lisätä myös paikallisia rajuja ukkosmyrskyjä ja hulevesitulvia. Laajamittaiset sähkönjakelun tai tietoliikenteen vauriot vaikuttavat toteutuessaan koko yhteiskuntaan laajasti.

Kärjet kunnan sopeutumistyöhön

1. **Tulvariskit** on tunnistettu kunnassa kasvavaksi riskiksi, mikä liittyy sekä vesistö- että hulevesitulviin. Rakennetun ympäristön lisäksi tulvat aiheuttavat haittaa maa- ja metsätaloudelle. Toteutetaan hulevesikartoitus ja –suunnitelma osana laajempaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen hanketta.
2. **Kuivuus** on niin ikään tunnistettu riskiksi, mutta tarkempia riskikohteita ei ole vielä määritelty. Kuivuus koskettaa sekä pohjavesien riittävyyttä että maa- ja metsätaloutta.
3. **Yhteistyö.** Vahvistetaan yhteistyötä sopeutumisen kannalta keskeisten sidosryhmien ja yhteistyötahojen kanssa. Edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ja lisätään omaa osaamista hanke- ja toimijayhteistyön kautta.

4. Suunnitelman toteutumisen seuranta

Daria Abdessamad ja Silja Pasi, 7A

Ilmastosuunnitelman päivitys, toteutus ja seuranta

Kunnan ympäristölautakunta päivittää ja seuraa ilmastosuunnitelman toteutumista kerran vuodessa. Toimenpiteitä toteuttavat kaikki toimialat.

Ilmastosuunnitelman toimenpiteiden etenemisen seurantaan ja päivittämiseen käytetään tätä asiakirjaa. Seurannassa hyödynnetään indikaattoreita, joita tarkastellaan ja päivitetään tarvittaessa. Etenemisen seurannassa ilmastosuunnitelman toimenpiteet merkitään seuraavilla värikoodeilla, etenemistilanteen mukaan:

Punainen = ei vielä aloitettu, jäljessä

Keltainen = suunnitteilla

Sininen = toteutuksessa

Vihreä = valmis

Seurantaindikaattorit 1/3

Toimenpide-kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Ilmastojohtaminen	Kuntaan myönnetty ulkoinen ilmastotyön rahoitus	Tilinpäätös	Vuosittain
	Ilmastotyön investoinnit	Talousarvio / ilmastobudjetti	Vuosittain
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	Kaukolämmön, öljylämmityksen, sähkölämmityksen ja muun lämmityksen yhteenlasketut päästöt ktCO2e	Syke	Vuosittain
	Kulutussähkön päästöt ktCO2e	Syke	Vuosittain
	Kunnan kiinteistöjen lämmitysöljyn kustannukset €	Tekninen toimi	Vuosittain
	Kunnan aurinkoenergian vuosituotanto	Tekninen toimi	Vuosittain
	Kunnan sähkön vuosikulutus	Tekninen toimi	Vuosittain

Seurantaindikaattorit 2/3

Toimenpide-kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Kestävä liikenne ja liikkuminen	Tieliikenteen päästöt kunnassa CO2e/vuosi	Syke	Vuosittain
	Sähkö/täyshybridi/kaasuautojen osuus kaikista kuntaan rekisteröidyistä ajoneuvoista	Tilastokeskus	Vuosittain
	Kulkutapaosuuksien mittaukset	Etelä-Karjalan liikkumistutkimus	Seutukunnittain (Luumäki, Lemi, Taipalsaari, Savitaipale), viiden vuoden välein
Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous	Kotimaisia raaka-aineita ja LUOMU-raaka-aineita hyödyntävien kasvisruokapäivien määrä lkm /kasvisruoan kulutus vuodessa kg	Ruokapalvelut	Vuosittain
	Ruokahävikin määrä kg	Ruokapalvelut	Vuosittain
Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus	Kunnan metsien hakkuumäärät	Tekninen toimi	Vuosittain
	Hakkuumäärät kunnan alueella	LUKE	Vuosittain
	Suojeltujen metsien pinta-ala	LUKE	Kolmen vuoden välein

Seurantaindikaattorit 3/3

Toimenpide-kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Ilmastoviisas maankäyttö, vähähiilinen rakentaminen ja infra	Toteutettujen kaavojen ilmastovaikutusten arviointien lkm	Tekninen toimi	Vuosittain
	Toteutettujen rakennus-, saneeraus-, purku- ja infrahankkeiden yhteenlasketut päästöt	Tekninen toimi	Vuosittain
	LED-valojen osuus kunnan katu- ja ulkovaloista %	Tekninen toimi	Vuosittain
Jätteiden käsittely ja kiertotalous	Jätteiden käsittelyn päästöt ktCO2e	Syke	Vuosittain
	Kierrätysaste ja muut kiertotalouden indikaattorit	EKJH	Vuosittain
Viestintä, vuorovaikutus, yhteistyö	Ilmastoviestinnän julkaisut kunnan viestintäkanavissa kpl	Viestintä	Vuosittain
	Yrityksille suunnattujen ilmastoon liittyvien infotilaisuuksien lkm	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, elinkeinopalvelut	Vuosittain